

Ο
ΙΕΡΟΣ ΛΟΧΟΣ

Ο ΠΕΣΩΝ ΕΝ ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΩ

ΥΠΟ

Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

γενικού ἐπόπτου τῆς στρατιωτικῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν

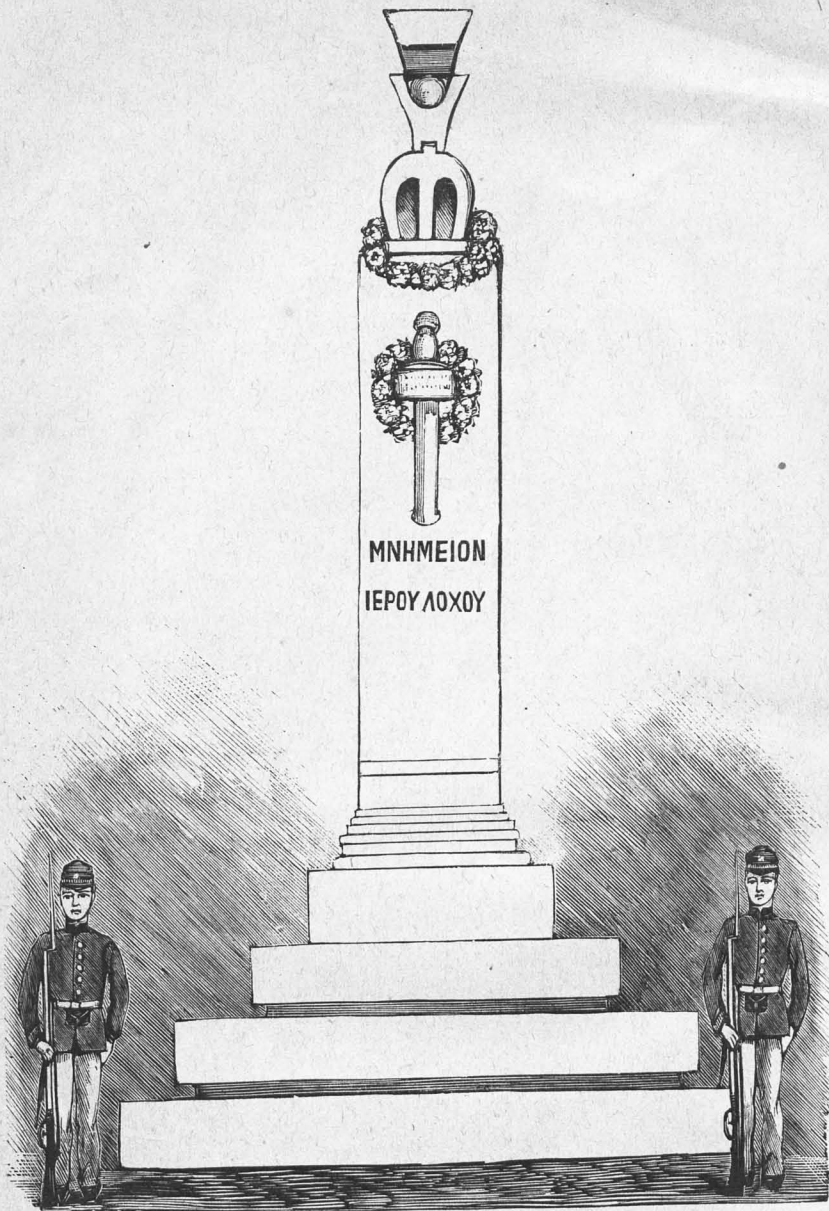
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1892

Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν εὐγενεστάτων ὑπὲρ πατρίδος θυσιῶν
τὰ γράμματα ἐν Ἑλλάδι προσφέρουσι πρῶτα
τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἑκατόμβην.

168245

ΙΕΡΟΣ ΛΟΧΟΣ

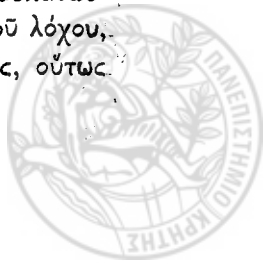
Κατά τινα Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου, ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δ. Ἐκπαιδεύσεως κατ' ἔτος ὀριζομένην ὅπως βραβευθῶσιν ἐπίσημως οἱ εὐδοκίμησαντες εἰς τὴν ἀτομικὴν βολὴν μαθηταὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Γυμνασίων ἅμα δὲ καὶ ἐκτελεσθῆ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως εἷς τε τὰ ὀμάδων καὶ τὰ ἀκροβολιστικά πῦρὰ κατὰ Γυμνάσιον διαγωνισμός, καθιερώθη πρὸ ἐτῶν πρὸς ἐπισημότερον χαρακτηρισμὸν τῆς ἡμέρας ταύτης, θεωρουμένης ὡς στρατιωτ. τῶν ὤπλισμένων μαθητῶν ἑορτῆς, νὰ τελεῖται τὴν πρωΐαν αὐτῆς ὑπ' αὐτῶν ἡ ἐπομένη τελετῇ. Ἀφοῦ πρῶτον παραταχθῶσιν ἐν ὄπλοις οἱ μαθηταί, καὶ ψαλῆ μνημόσυνος ἱεροτελεστία ὑπὲρ τῶν Ἱερολοχιτῶν, τῶν πεσόντων ἐν Δραγατοσάνῳ, στέφεται μετὰ τοῦτο, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπίγγων καὶ τῆς μουσικῆς, τὸ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως Μνημεῖον αὐτῶν, καὶ τελευταῖον διὰ τακτικῆς ἐν πυκνῇ φάλαγγι παρελάσεως πρὸ τοῦ ἐστεμμένου Μνημείου ἀποδίδονται εἰς αὐτὸ αἱ νενομισμέναι στρατιωτικαὶ τιμαί. Διότι δὲ ἡ πράξις αὕτη τῶν μαθητῶν ἐθεωρήθη ὀρθῶς ὡς καθήκον, ἀπορρέον ἀμέσως καὶ ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς στρατιωτ. αὐτῶν ιδιότητος καὶ ἀγωγῆς, νομίζω διὰ τοῦτο ὅτι πρὸς ἐμὴν ἰδίως ἀπόκειται τὸ καθήκον ὡσαύτως, πρὸς ἐξήγησιν τοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἔχει ἡ μαθητικὴ αὕτη ἑορτῇ, νὰ ἐξετάσω τὸ γεγονός αὐτό, τὸ οὕτω διὰ τοῦ μνημοσύνου καὶ τῆς στέψεως τιμώμενον, καὶ καταδείξω τὴν στενὴν σχέσιν, ἣν πρὸς αὐτὸ ἔχη ἡ ὤπλισμένη γυμνασιακὴ νεότης.

Ἄμα ὡς ὁ Ὑψηλάντης διέβη τὰ σύνορα τῆς Ρωσσίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μολδαυίαν, πεντακόσιοι Ἕλληνες μαθηταί, ὡς γνωστόν, ἐν τοῖς πρώτοις ἀπανταχόθεν δραμόντες, ἐτέθησαν ἀμέσως ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ἀποτελέσαντες ἴδιον σῶμα, τὸν περιώνυμον Ἱερὸν Λόχον. Κατὰ τὴν γενικὴν δὲ καὶ ἀξιοθρήνητον τροπὴν τῶν ἄλλων, ἦν μετ' ὀλίγον κατειργάσατο ἡ ἀβουλία καὶ ἀπειθεια πρὸ τοῦ Δραγατσανίου, ἄτρεπτος ἕως τέλους, λέγει ἡ ἱστορία, παρέμεινε μόνον ὁ λόχος οὗτος, ὁ ἐκ μαθητῶν συγκεκροτημένος. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν οἱ πενταπλάσιοι Τοῦρκοι, ἀποδιώξαντες εὐχερῶς τοὺς ἄλλους, ἐστράφησαν πάντες καί, περικυκλώσαντες αὐτόν, λυσσώδη ἐκ τοῦ συστάδην καὶ φονικωτάτην συνῆψαν πάλην, ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς πεδιάδος, λέγει σύγχρονος ἱστορικός, ὁ λόχος οὗτος ἀκλόνητος καὶ συντεταγμένος ὡμοίαζε καθ' ὅλου πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης μεμονωμένον βράχον, ὃν ἐν ἀγρία θυέλλῃ πλήττουσι μαυιωδῶς τὰ κύματα πανταχόθεν.

Ὅτε τὸ πρῶτον, συναντηθέντες ἐν Ἰασίῳ οἱ νεαροὶ τοῦ λόχου ὀπλίται, ἀπεφάσισαν νὰ συνταχθῶσιν εἰς ἴδιον σῶμα, εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς μεγάλης αὐτῶν ψυχῆς ὑπακούοντες, ὡς ἐπίσημον τοῦ λόχου τὴν ὄρον καὶ ὄρκον, εἶπον ὅτι, κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐκεῖνον, ὃν ὑπὲρ ἀπάσης τῆς Ἀνατολῆς ἀνεδέχετο τότε μόνον τὸ Ἑλληνικόν, αὐτοὶ πάντως ἢ θά ἐνίκων ἢ θά ἀπέθνησκον. Καὶ μηνῶν τινῶν μόλις διαγενομένων, ἐφύλαξαν τὸν λόγον αὐτῶν κατὰ τρόπον, ἐπισπάσαντα καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀνεπιφύλακτον θαυμασμόν.

Ἐντὸς τοῦ φοβεροῦ κλοιοῦ, ὅστις, πῦρ καὶ θάνατον ἐξερευγόμενος, περιέσφιγγεν αὐτούς, πῦρ εἰς τὸ πῦρ καὶ θάνατον εἰς τὸν θάνατον ἀνταποδίδοντες, καθόσον ἐπιπτον καὶ ἤραιοῦντο, κατὰ τοσοῦτον εἰς στενώτερον βαθμῆδὸν συνεπυκνοῦντο χῶρον πρὸς διατήρησιν τοῦ κατ' ἀγκῶνα συνασπισμοῦ, σεπειρούμενοι πάντοτε περὶ τὴν ἡγιάσμενην αὐτῶν σημαίαν, τὴν κυματίζουσαν ἐν τῷ μέσῳ. Ἔως οὔ, πλὴν τῶν ὀλιγίστων, εἰς οὓς τελευταῖον ἀπέμεινεν ὡς ἔσχατον καθῆκον νὰ διασπᾶσῃ τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ διασώσῃ τὴν σημαίαν τοῦ λόχου, πάντες οἱ ἄλλοι, ὅπου καὶ ὅπως ἐτάχθησαν ἐξ ἀρχῆς, οὕτως

ἐκεῖ καὶ ἔπεσον παρ' ἀλλήλους τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ὄρκου τῶν θύματα εὐκλεῆ.

Τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν, ὑπὸ τὸ κράτος ἐτι τῶν ἐντυπώσεων τῆς χθὲς διατελῶν, συνήγαγεν ἐν κύκλῳ τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν ὁ Ὑψηλάντης, καὶ ἀποταθεὶς πρὸς ἐκείνους κατὰ πρῶτον, οἵτινες, προκαλέσαντες τὴν ρῆξιν ἀφρόνως, ἐτράπησαν ἀμέσως εἰς φυγὴν, εἶπεν ὡς ἐξῆς: «Στρατιῶται!! Ἄλλ' ὄχι; Δὲν μολύνω πλέον τὸ ἱερόν καὶ τίμιον τοῦτο ὄνομα εἰς τὰ ὑποκείμενά σας. Ἄνανδροι ἀγέλαι λαῶν! Ὁ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν δεσμός ἐκόπη ὀριστικῶς. Ἐπατήσατε τὸν ὄρκόν σας καὶ ἐπροδώσατε Θεὸν καὶ πατρίδα. Τρέξατε πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἐξαγοράσατε τὴν δουλείαν σας μὲ τὴν πολῦτιμον ὑπαρξίν σας καὶ μὲ τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων σας. Σεῖς δέ, »εἶπεν εἶτα«, ὦ γέοι τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, οἵτινες καὶ προδομένοι δὲν ἐδιστάσατε νὰ θυσιασθῆτε διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, δέχθητε δι' ἐμοῦ τὰς εὐχαριστίας τῶν ὁμοεθνῶν σας. Ὀλίγος καιρὸς θὰ παρέλθῃ, καὶ στήλη δόξης θ' ἀνεγερθῇ ὅπως διαιωνίσῃ τὸ ὄνομά σας».

Καὶ αὕτη μὲν ἐν συντόμῳ εἶνε ἡ ἐξωτερικὴ, οὕτως εἶπεῖν, παράστασις τοῦ δράματος, ὁμολογουμένως ἰκανὴ καὶ καθ' ἑαυτὴν νὰ διαθρύψῃ τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν, τίς ὅμως ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ὑπόστασις καὶ τίνα τὰ ἐξ αὐτοῦ διδακτικὰ ἐξαγόμενα; Τὸ νὰ προσέλθῃ ἐν τοῖς πρώτοις καὶ συνταχθῇ τακτικῶς ἢ τρόφιμος αὕτη τῶν γραμμάτων νεότης, τὸ νὰ δώσῃ τῆς νίκης ἢ τοῦ θανάτου τὸν ἐπίσημον ὄρκον, καὶ νὰ φυλάξῃ, ὡς ἐφύλαξε, πιστῶς αὐτόν, τοῦτο εἶνε ἀπλοῦν ἄρα γε σύμπτωμα, πλὴν τῆς τελεσθείσης καταστροφῆς καὶ τῆς ἐπιδειχθείσης μεγαλοψυχίας, μὴδὲν ἄλλο σημαῖνον, ἢ εἶνε ἀνωτέρας ἀνάγκης φυσικὴ ὑπαγόρευσις, τιμῶσα τὸ ἐθνικὸν παρελθὸν καὶ διδάσκουσα τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον; Ἄς ἀνέλθωμεν ὀλίγον εἰς τὸ παρελθόν, καὶ ἰδίως μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς παρὰ τὸν Βόσπορον πρωτευούσης ριζικὴ ἐπῆλθε τροπὴ, καὶ νέα ὅλως ἐν τῷ ἐθνικῷ ἡμῶν βίῳ περίοδος, ἐξ ἧς παρήχθησαν ὡς τὸ πολὺ πᾶσαι αἱ ἔκτοται ἠθικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ τὰ πραγματικὰ ἐν Ἑλλάδι γεγονότα. Καὶ ἐκεῖθεν ἀρχόμενοι, ἄς ἀνα-

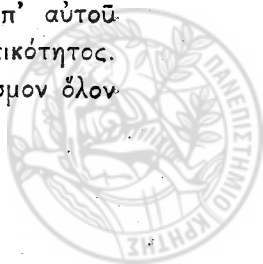

ζητήσωμεν τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὸ προτεθὲν ἐρώτημα φῶς.

Ὅτε, ὡς γνωστὸν, πρὸ τῆς ὀρμῆς τῶν Τούρκων κατέλιπε λιπόψυχος ὁ σεσαθρωμένος Βυζαντινισμός, ὁ μὲν πλοῦτος καὶ τὰ γράμματα, καταπλαγέντα, κατέφυγον ἀμέσως καὶ διὰ παντός εἰς τὴν ξένην, ἢ δ' ἀπολειφθεῖσα ἄπορος καὶ ἀπαίδευτος τάξις τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν ἐσχάτην περιστάσα ἀπελπισίαν, καὶ μὴ ἔχουσα ποῦ νὰ στηριχθῇ, ὀλοψύχως παρεδόθη εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ εὔρε τὴν παρήγορον ἐλπίδα καὶ τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας. Οὕτω δὲ ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἢ προτέρα κοινωνικὴ σαπρία, τελείως ἀνακαθαρθεῖσα, μετεπλάσθη εἰς κοινωνίαν νέαν, σῶφρονα καὶ ὑγιεστάτην.

Ἄλλ' ἂν ἡ Ἐκκλησία ὄντως ὑπῆρξεν ἡ πρώτη στερεὰ σάνις, ἐφ' ἧς διεσώθη ὁ ἀπεγνωσμένος ναυαγός, ἂν ἐξ αὐτῆς ἰδίως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς προσέλαβεν ἀληθῶς τὰ ἠθικὰ καὶ πραγματικὰ κεφάλαια, τὰ συγκροτήσαντα τὸν νευρώδη κοινωνικὸν αὐτοῦ ὀργανισμόν, τὸν διασώσαντα καὶ διασώζοντα ἔτι καὶ σήμερον αὐτόν, δὲν προσέλαβεν ὅμως ἐξ αὐτῆς καὶ τὸν μεγαλοπράγμονα ἐνθουσιασμόν, οὐδὲ τὰς ἄλλας εὐγενεῖς ιδιότητες, ἅς οὗτος διετράνωσεν ἐργῷ βραδύτερον. Παρὰ δημιουργοῦ, ὅστις δόγμα μὲν ἔχει τὴν ἀνοχὴν καὶ ταπείνωσιν, σκοπὸν δὲ τὴν ἀπώλειαν τούτου τοῦ κόσμου χάριν τοῦ μέλλοντος, ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ προκύψῃ δημιούργημα υπερήφανον, τὸ ὅποτον ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ κόσμου τούτου. Πρὸς τοῦτο βεβαίως ἔπρεπε κατὰ θεῖαν ὄντως οἰκονομίαν ἄλλη δύναμις, ἐν καιρῷ παρεισελθοῦσα, νὰ τονίσῃ ἄλλα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐλατήρια, τὰ ὅποια, πρὸ πολλοῦ νεκρωμένα, δὲν ἠδύνατο καὶ δὲν ἤθελε νὰ τονίσῃ ἡ Ἐκκλησία.

Ἐἶχεν ἤδη συντελέσει τὸ ἑαυτοῦ ὁ ἱερεὺς, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 3ης ἀπὸ κατακτήσεως ἑκατονταετηρίδος, παρέκυψεν εἰς τὸ μέσον παράγων ἄλλος, ὁ διδάσκαλος, ὅστις ἐπέβάλετο ἐπὶ τοῦ χριστιανικοῦ τῆς Ἐκκλησίας δημιουργήματος νὰ σφρηλατήσῃ αὐτὸς τὸ ἔθνος, χαράττων εὐδιακρίτους ἐπ' αὐτοῦ τοὺς ἐξειδικασμένους τύπους τῆς Ἑλληνικῆς προσωπικότητος. Ἄντιστρόφως δὲ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅστις, τὸν κόσμον ὅλον

εις μίαν ποιμνὴν καὶ ὑπὸ ποιμένα ἓνα ἐπιζήτων, ἀντέκειτο ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τε τὴν ἰδέαν καὶ τὸ παρελθὸν τῶν ἐθνικοτήτων, ὁ δαιμόνιος οὗτος λειτουργὸς τῶν γραμμάτων, περῶν τοῦ χρόνου τὸ μέγα διάστημα, ἀνύψου καὶ ἐσχέτιζε τὸ χριστιανικὸν δημιουργήμα πρὸς τὸ ἔνδοξον αὐτοῦ παρελθόν, ὑπο τοῦ ὁποίου τὴν ἀνέσπερον αἴγλην διαφωτίσας τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ἀνορθώσας, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸ τῆς ἀνθρώπινης μεγαλοουργίας τὰ ἀληθῆ ἐλατήρια, ἦτοι τὴν ἰδέαν τοῦ ἔθνους καὶ τὸ πάθος ἐλευθέρας πατρίδος. Ὁ χριστιανὸς δὲ οὗτος, ἐν τῷ ἀποκαλυφθέντι πρὸ αὐτοῦ νέῳ, καὶ τέως ἀγνώστῳ κόσμῳ, ἰδὼν τότε καθαρῶς ὁποῖός τις ἦτο, καὶ ὁποῖός τις κατήντησε νὰ εἶνε, συνηθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς ἑαυτοῦ ἀνορθώσεως διὰ πάσης θυσίας, καὶ ἐν τῇ συναισθήσει ταύτῃ κεῖνται τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ μακροῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν πτωχὸς καὶ σχεδὸν ἄοπλος ἀποδυθεὶς, ἐκλόνησεν ἐκ βάθρων τῶν Σουλτάνων τὸν κραταιότατον θρόνον.

Πενιχρὰ βεβαίως καὶ πολὺ περιωρισμένα ἦσαν τὰ ἐφόδια τῆς διδασκαλίας ἐκείνης, ἀλλ' ἐπήνεγκεν αὕτη καρπούς καταπληκτικούς πρῶτον, διότι ἐδασίζετο ἐπὶ τοῦ ἐστρωμένου ἐδάφους τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, καὶ δεύτερον, διότι, ἀπηλλαγμένη πάσης σχολαστικῆς κενότητος, εἶχε πρὸ ἑαυτῆς σκοπὸν ὠρισμένον καὶ ὑψηλόν, τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος, εἰς ὃν αὕτη λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀνυψωθείσα καὶ ἀφοσιωθείσα, συνανύψωσε καὶ συναφώσισε μεθ' ἑαυτῆς τὴν κατακειμένην τοῦ ἔθνους συνείδησιν. Καὶ ἂν τὸ κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς ἀσύνδετον καὶ ἐπὶ τῶν δύο Ἠπείρων διεσπαρμένον ἔθνος, εὐρέθη αἴφνης στενῶς συνηνωμένον ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, ἐὰν ὑπὲρ τῆς ιδέας αὐτῆς πᾶσαι καὶ αἱ ὕλικαὶ καὶ αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις, συμπεσοῦσαι, ἀπετέλεσαν τὸν βαρὺν ὄγκον τῆς ἐθνικῆς ἰσχύος, ὃν δὲν ἠδυνήθη νὰ συντρίψῃ, μεθ' ὅλης τῆς ὀρμῆς αὐτοῦ ἐπιπεσῶν, ὁ Τουρκικὸς κολοσσός, τοῦτο ὑπῆρξε κυρίως ἀποτέλεσμα τῆς θαυμαστῆς ἐπιβολῆς τοῦ διδασκάλου, ὅστις τὴν ἰδέαν αὐτὴν, ἣν παρέστησεν ἐνώπιον τοῦ ἔθνους ὡς τὸ ὑπερτατον ἀγαθόν, κατέστησε διὰ τοῦτο κέντρον καὶ σκοπόν, εἰς ὃν προσηλώθη ὁ νοῦς καὶ συνεκεντρώθησαν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

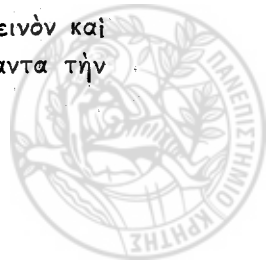
Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἂν εἰς τὴν ἠθοπλαστικὴν ἐπίδρασιν τῆς

Ἐκκλησίας ὀφείλεται ἡ ἀποτελεσματικὴ ἔκβασις τοῦ ἀναληφθέντος ἀγῶνος, ἡ συναίσθησις ὅμως τοῦ νὰ ἀναληφθῇ ὁ ἀγῶν καὶ ἡ συνένωσις τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων κατ' αὐτόν, τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἔθνοπλαστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σχολείου.

Ὅταν δ' ἐπῆλθε τοῦ χρόνου τὸ πλήρωμα, ὅταν ἡ πατρίς ἀνῆψε τὸν βωμὸν τῶν παρ' ἀνθρώποις εὐγενεστάτων θυσιῶν, εἰς δὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς ὠρθώθη οὐσσωμον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ ἔθνος, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τὴν κρισιμωτάτην ἀπασῶν, καθ' ἣν τὰ εὐγενῆ καὶ ἀγενῆ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πάθη, ἀλλεπαλλήλως ἐπιδρῶντα, τηροῦσιν ἀμφιρρέποντας καὶ μετεώρους τοὺς λαοὺς, ἐκ τῶν πρώτων συνήθως πράξεων ἢ φερομένων εἰς τὰ ἐμπρός, ἢ τρεπομένους μετὰ τρόμου εἰς τὰ ὀπίσω, συνεπὲς πρὸς ἑαυτό, ἐφάνη ἐν ταῖς πρώταις γραμμαῖς τοῦ ἔθνους τὸ Σχολεῖον, καὶ μετὰ θάρρους καὶ ἀποφασιστικότητος, ὑπερβαινουσας τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, ἐλθὼν παρὰ τὸν βωμὸν, προσήνεγκε πρῶτον τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἑκατόμβην. Εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀμφιρόπων διαλογισμῶν, καὶ πρὶν ἢ τὸ ἀτύχημα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, διαδιδόμενον, παραγάγη, ὡς πρώτη πρᾶξις, τὰς ὀλεθρίας εἰς τὸ ἐξεγειγερμένον ἔθνος εντυπώσεις καὶ συνεπείας, ὑψίστη ἀνάγκη ἐπέβαλλε καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν τοιαύτην ἡρωικὴν ἐθελουσίαν, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς ὧφειλε ν' ἀναδεχθῇ, καὶ ἀνεδέχθη, τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον διεσάλπιζε πρότερον ὅτι πατρίς καὶ ἐλευθερία εἶνε τὰ πρῶτα τοῦ κόσμου τούτου ἀγαθὰ, αἱ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν θυσίαι τὸ πρῶτον χρέος παντὸς εὐγενοῦς καὶ θέλοντος νὰ ζῆσῃ ἔθνος. Ἐκ τῆς ἐθελουσίας δὲ ταύτης ἀν' ἣ Ἑλλάς ὑπέστη τὸν πρῶτον καὶ βαθύτερον σπαραγμὸν, κατετέθη ὅμως ὁ πρῶτος καὶ ἀσφαλέστερος λίθος τοῦ ἐλευθέρου οἰκοδομήματος αὐτῆς.

Κατὰ τινα μῦθον παλαιόν, ὃν ὁ ἐπὶ Περικλέους δαιμόνιος καλλιτεχνικὸς κύκλος, εἰς αἰώνιον μνημεῖον καὶ δίδαγμα, ἀνέθηκεν ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ αἰετώματος τοῦ Παρθενῶνος, ἡ κατ' ἔσοχὴν Ἑλληνικὴ θεότης, ἡ ἐκπροσωποῦσα τὸ πεφωτισμένον καὶ προοδευτικὸν τῆς Ἑλλάδος πνεῦμα, ἡ Ἀθηνᾶ, καταβαλοῦσα διὰ τῶν ὀπλων, ἐξέβαλε τῆς χώρας ταύτης τὸν σκοτεινὸν καὶ στάσιμον τῆς Ἀσίας θεόν, Ποσειδῶνα, ἀμφισβητήσαντα τὴν

κυριαρχίαν αὐτῆς. Εἶνε δὲ γνωστὸν βεβαίως ὅτι ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ, ὅστις διὰ τοῦτο καὶ ἀνυψώθη ἐπὶ τοῦ περιφανεστέρου σημείου τοῦ περιφανεστέρου ἐπὶ γῆς καλλιτεχνήματος, ἀλληγορεῖται μέγα ἱστορικὸν γεγονός, ὁ μακρὸς δηλαδὴ ἀγὼν, ὃν συνῆψε, καὶ ἡ τελεία νίκη, ἣν τὸ προοδευτικὸν τῆς Ἑλλάδος πνεῦμα κατήγαγε κατὰ τῆς θεοκρατικῆς στασιμότητος τῆς Ἀσίας, ἥτις πιθανῶς μετὰ τῶν πρώτων ἐποίκων ἐκεῖθεν ἐλθούσα ἐκράτησεν ἐν ἀρχῇ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ νίκη αὕτη, ὡς εἶπον, εἶνε διὰ τοῦτο μέγα ἱστορικὸν τῆς ἀνθρωπίνης προόδου γεγονός, διότι ὅλος ὁ ἑλληνικὸς καὶ ἐν αὐτῷ ὅλος ὁ νεώτερος πολιτισμὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἀναφέρει εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς βιαίας ἀποσεισεως τοῦ ἀσιατισμοῦ ἠδυνήθη, εἰς ἑαυτὴν καταστᾶσα, νὰ θέσῃ τὰς ἀκινήτους ἔκτοτε βάσεις τῆς τέχνης τῆς ἐπιστήμης. Ἐν τῇ περιτροπῇ δὲ τῶν καιρῶν, ὅτε ὁ αὐτὸς θεὸς, ὁ οὕτως ἐντεῦθεν ἐκδιωχθεὶς, ἐπαυελθὼν ἐξ Ἀσίας καὶ ἀνυπεράσπιστον εὐρῶν, κατέκλυσεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ πολιτισμοῦ τὴν ὡραίαν κοιτίδα, πάλιν τὸ αὐτὸ πεφωτισμένον καὶ προοδευτικὸν τῆς Ἑλλάδος πνεῦμα, ἡ αὕτη πάλιν Ἑλληνικὴ θεότης, ἀνακύψασα σὺν τῷ χρόνῳ, παρεσκεύασε τὴν γιγαντώδη πάλιν, καθ' ἣν ἐτραυματίσθη μὲν καὶ ἔπεσε καθ' ἑαυτὴν, κατέβαλεν ὅμως καὶ ἐξέβαλεν ἐν μέρει τὸν ξένον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ ἔθνους, ὁ ἐφώτισεν αὕτη, ἐνεψύχωσε καὶ ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπόν, ἂν ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας κατὰ τὸ 1821 ἀγὼν περιέχῃ σημεῖα πολλά, κυροῦντα τὴν πολεμικὴν τοῦ Ἑλληνος ἀρετὴν, ὡς ἀξίαν ἀνεπιφυλάκτου θαυμασμοῦ, ἡ θυσία ὅμως τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, οἷα καὶ ὡς ἐτελέσθη, εἶνε ἡ ὑψηλότερα καὶ περιεκτικωτέρα τοῦ ἀγῶνος τούτου πράξις, διότι ἐν αὐτῇ ἰδίως οὐ μόνον ἐκδηλοῦται ἐν τῇ καθαρωτάτῃ αὐτοῦ ἐννοία τὸ κύριον ἐλατήριον καὶ ὁ ἀληθὴς τοῦ ἀγῶνος χαρακτήρ, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν αὐτῇ ἐπληρώθη μέγας ἱστορικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος νόμος.

Ἄλλ' εἰς τὸν μελετῶντα ἐπισταμένως τὰς βαθυτέρας γραμμάς τῆς δραματικῆς εἰκόνας τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, ἐνῶ ἀφ' ἑνός

ἀποκαλύπτεται πρὸ αὐτοῦ ἐν ἀπαραμίλλῳ μεγαλοπρεπείᾳ ὁ ὑψηλὸς χαρακτήρ τῶν Ἱερολοχιτῶν, δύο τινὰ ἀφ' ἑτέρου φαίνονται ἀποτελοῦντα τὸ διδακτικὸν συμπέρασμα καὶ τὴν κεντρικὴν τῆς εἰκόνας ἰδέαν. Πρῶτον, ὅτι ἐν τῇ καθόλου Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ ἡ ἔνοπλος τῶν γραμμάτων θεότης ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς πολεμικὴν ἱστορίαν, καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἀναθηματικὴ στήλη, ἣν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἱεροῦ Λόχου προανήγγειλεν ὁ Ὑψηλάντης, καὶ ἦν ὑπὸ μουσοτραφοῦς καὶ σημαίνοντος πολίτου ἀνεγερθεῖσαν ἀνεγνώρισε καὶ ἀπεδέχθη τὸ ἔθνος, εἶνε τῆς πολεμικῆς αὐτῆς ἱστορίας, τὸ τελευταῖον περιφανὲς μνημεῖον. Διότι δὲ εἶχον πάντοτε τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ στήλη αὕτη εἶνε ὁ τηλαυγέστατος φάρος, ὅστις, ρίπτων τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας εἰς τὰ ὀπίσω, δεικνύει πρὸς τὴν νεότητα τῶν γραμμάτων νὰ ἴδῃ καθαρῶς πῶθεν ἔρχεται καὶ τίνος παρελθόντος εἶνε διαδοχος, ρίπτων δ' αὐτὰς καὶ εἰς τὰ ἐμπρὸς φωτίζει αὐτὴν ποῦ ὀφείλει νὰ πορευθῆ καὶ τί χρεωστῆ νὰ πράξῃ, διὰ τοῦτο ἐζήτησα καὶ ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου μετηνέχθη αὕτη εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ὅπου κυρίως ἔπρεπε νὰ εἶνε, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὠπλισμένων μαθητῶν. Τὴν σεμνὴν δὲ περὶ τὴν στήλην ταύτην θρησκευτικὴν ἅμα καὶ πολιτικὴν τελετὴν, ἣν ὑπὲρ τῶν μαθητῶν, τῶν περόντων ὑπὸ τὰ ὄπλα, τελοῦσι κατ' ἔτος οἱ μαθηταί, οἱ παιδευόμενοι ἐν τοῖς ὅπλοις, διὰ τοῦτο προεκάλεσα καὶ ἐνεθάρρυνα πάσῃ δυνάμει, διότι φρονῶ ὅτι καὶ δι' αὐτῆς ζωηροτέρα δύναται νὰ προκύψῃ ἡ ἐντύπωσις καὶ πληρεστέρα ἡ συναίσθησις τῶν ὑποχρεώσεων, ἅς διὰ τὸ μέλλον, ἐκ τῆς θυσίας τῶν τιμωμένων, ἀνέλαβον καὶ φέρουσι οἱ κατ' ἔτος τιμῶντες αὐτοὺς μαθηταί. Προσδοκῶν δὲ ὅτι καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ κοινωνία, ἐν γνῶσει ἤδη οὔσαι τοῦ λόγου καὶ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἔχει ἡ τελετὴ αὕτη, θὰ συντελέσωσι-κατὰ δύναμιν καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον εἰς τὴν ἐπισημοτέραν παράστασιν αὐτῆς, ἀναγκαῖον θεωρῶ, τοῦ λόγου εἰς τοῦτο περιελθόντος, νὰ καθορίσω ἐν ὀλίγοις εἰδικώτερον τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, ἅς, ἀποτελούσας τὸ διδακτικὸν ἐξαγόμενον, σκοπεῖ νὰ τονίσῃ ἡ ἀγομένη τελετὴ.

Ὅτε, τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην

κατέπαυσεν ὁ σάλος τῆς μάχης καὶ ἀποκατέστη πανταχοῦ ἡ ἡρεμία καὶ ἡ σιγή, ἡ Δόξα ἡ Ἑλληνικὴ μὲ πολλὰ μὲν τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ περιδόξον αὐτῆς στέμμα μὲ ἓνα ἐπὶ πλέον πολύτιμον μαργαρίτην, ἐπεσκέφθη τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς, καὶ ἀφοῦ ἐψηλάφησε τὰ βαρέα τραύματα τῶν κατακειμένων ἀνδρείων Ἱερολοχιτῶν, ἀφοῦ ἠύλογησε καὶ κατέγραψεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἀθανάτους δέλτους αὐτῆς, ἔλαβεν εἶτα ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῶν καὶ ἔγραψε τὰ ἑξῆς·

«Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς ζητεῖ ὅ τι καὶ ἱστορικῶς καὶ πραγματικῶς δικαιούται ἐν τῷ κόσμῳ νὰ ἔχη, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν Ἑλληνες ἐστερημένοι τοῦ πρώτου δώρου, ὃ, παρὰ Θεοῦ λαβῶν, δικαιούται νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος, ἵνα εἶνε ἄνθρωπος, τὸ στοιχεῖον ἐν Ἑλλάδι, τὸ ἐκπροσωποῦν τὸ φῶς καὶ τὴν πρόοδον, ὡς ἐν εἰρήνῃ ἡγεῖται καὶ ὁδηγεῖ τὸ ἔθνος εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων τούτων δικαίων καὶ ἐθνικῶν δικαιωμάτων, ὀφείλει, τὴν ἀρετὴν τῶν Ἱερολοχιτῶν προβαλλόμενον, νὰ ἡγηται, κινδυνεύη καὶ πίπτῃ ἐν ἀνάγκῃ πρὸ τοῦ ἔθνους, δίδον τὸ παράδειγμα τῶν αὐτοπροαιρέτων θυσιῶν. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους, καθ' οὓς ζητεῖται τῶν καταπεσόντων αἰωνίων ἠθικῶν νόμων ἡ ἀναστήλωσις, ἡ θέσις τοῦ στοιχείου τούτου εἶνε ἀεῖποτε ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τοῦ ἔθνους καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ ὀπισθοφυλακῇ. Ὅπου δὲ ποτε συμβῆ τὸ ἐναντίον, ὅπου ἀντ' αὐτοῦ, ἐπέχοντος, ἡγοῦνται καὶ προκινδυνεύουσιν ἄλλοι, τότε ἡ ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος δὲν εἶνε Ἑλληνικὸς ἢ τὸ στοιχεῖον τοῦτο δὲν ἔχει αἷμα καὶ φρόνημα Ἑλληνικόν.»

Αὕτῃ ἐν συντομῇ εἶνε ἡ ἐντολὴ τοῦ παρελθόντος, αὕτῃ καὶ ἡ ὑποχρέωσις, ἦν ἡ εὐαγγέλιον περὶ τὸ Δραγατσάνιον θυσία ἐκληροδότησε πρὸς τὴν νεότητα τῶν γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι. Καὶ ἂν ἡ νεότης αὕτῃ ἔχη αἷμα καὶ φρόνημα Ἑλληνικόν, ἂν ἐπιθυμῇ εἰλικρινῶς νὰ ἀρθῇ εἰς τὸ ὕψος καὶ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἑαυτῆς παρελθόντος, ἔχει χρέος ἱερόν, σεβομένη τοὺς κρατοῦντας σήμερον κανόνας, νὰ ἀναγνωρίσῃ προηγουμένως καὶ ὑποβληθῇ μετ' ἀφοσιώσεως εἰς ὅλα τὰ βάρη, ὅσα ἡ πεῖρα τῶν αἰῶνων ὀρίζει ὡς ἀπολύτως ἀπαραίτητα προ-

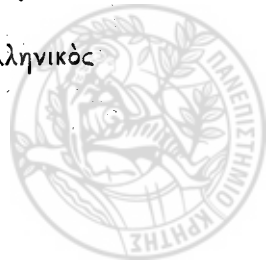

παρασκευαστικά μέσα εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ἡ ὁδός, ἡ ἀγούσα εἰς τὰ σύνορα, ὅπου τελοῦνται αἱ ὑπὲρ πατρίδος εὐγενεῖς θυσίαι καὶ πράξεις, εἶνε σήμερον μία μόνον, καὶ αὕτη διέρχεται διὰ τοῦ πεδίου τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων, καὶ διὰ τοῦτο φυσικῶς οὐδεὶς εἶνε δυνατόν σήμερον νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ, ἀν μὴ πρότερον διέλθῃ διὰ τοῦ πεδίου τούτου. Τοῦτο εἶνε ἀλήθεια, ἣν ὑπὲρ πάντα ἄλλον δὲν δύναται ἀκινδύνως σήμερον νὰ παραγνῶρισῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὅστις, ὀλίγος ὢν καὶ πτωχός, ἔχει μεγάλα νὰ ἐπιτελέσῃ στρατιωτικῶς.

Ἐκ τῶν σκέψεων δὲ τούτων, ἅς ὑπαγορεύει τὸ παρελθόν, καὶ ἐνισχύουσιν ἄλλως οἱ σοβαροὶ κίνδυνοι, ὑφ' ὧν ἀπειλεῖται, καὶ αἱ θετικαὶ ἀνάγκαι, καθ' ὧν παλαίει σήμερον ἡ Ἑλλάς, ἐσχηματίσθη, ὡς γνωστόν, καὶ, νομοθετηθεῖσα ἀμέσως, ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἡ ἰδέα τῆς στρατιωτικῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν, ὡς τῆς μᾶλλον δυναμένης νὰ ἐμπεδώσῃ ἐν αὐτοῖς τὰ ἀπαιτούμενα ὑλικά καὶ ἠθικά προσόντα ὅπως ἀρθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς μεγάλης αὐτῶν παραδόσεως καὶ ἐκπληρώσωσι τὰς ἐντολάς αὐτῆς. Καὶ ἡ ἐνάσκησις τῆς ἰδέας αὐτῆς ἐθεωρήθη τοσοῦτω μᾶλλον ἐπιτακτική, ὅσω εἶνε καὶ βέβαιον ὅτι διὰ τοῦ μέτρου τούτου, ἀπαιτοῦντος τὴν διάθεσιν μέρος μόνον τοῦ χρόνου, οὐχὶ τοῦ ἀναγκαιοῦντος εἰς τὴν διδασκαλίαν ἢ μελέτην τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἀλλὰ τοῦ ἀναλισκομένου ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν γένει μὲν ἀργῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπιζημίως, θὰ μετριάσθῃ πῶς ἢ ἠθικῆ, πνευματικῆ, καὶ σωματικῆ καταστροφή, ἣν, ἐλλείψει εὐγενῶν, ὑφίστανται σήμερον οὔτοι ἐν ταῖς πολλαῖς, καὶ οὖν τῶ χρόνῳ προαγομέναις, ἀνελευθέροις διασκεδάσεσι καὶ διατριβαῖς τοῦ κατακλύσαντος ἡμᾶς ψευδοπολιτισμοῦ.

Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν οἱ ἀποδοκιμάζοντες κατ' ἀρχὴν τὸν θεσμόν τῆς στρατιωτικῆς τῶν μαθητῶν ἀγωγῆς, ἰσχυριζόμενοι παραδόξως, χωρὶς δὲ ποτε νὰ προσαγγώσωσιν οὐδεμίαν πειστικὴν ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ ὄπλον ἀντίκειται πρὸς τὴν ἰδιότητα καὶ βλάπτει τὴν ἀποστολὴν τῶν μαθητῶν. Ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι παραλογώτερον τούτου ἰσχυρισμὸν δὲν ἤκουσα μέχρι τοῦδε.

Τὸ νὰ φέρῃ ὄπλα ἡ Ἀθηνᾶ, τοῦτο εἶνε νόμος Ἑλληνικὸς

πρῶτος. Ἄν δὲ τῆς γλαυκὸς ὁ καλλιστέφανος ὄρνις εἶνε ὄντως τὸ μόνον ἀρμόζον σύμβολον ἐπὶ τοῦ πύλου τῶν μαθητῶν, τότε φυσικῶς καὶ τὸ ὄπλον εἶνε τόσον συμφυὲς εἰς τὴν ιδιότητα καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ὅσον συμφυῆ καὶ ἀναγκαῖα ἦσαν εἰς τὴν Ἀθηναῖν τὸ δόρυ, ἡ ἀσπίς καὶ ἡ περικεφαλαία. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ πολιούχο- καὶ πρόμαχος αὕτη θεὰ τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἐν χερσὶ τὴν φοβεράν πανοπλίαν, οὐ μόνον ἐγκατεστημένον ἐξέβαλεν οἰκτρῶς ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ, εἰς τὰ κρησφύγετα αὐτοῦ καταφυγόν, διώξασα διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνέτριψε τὸ κράτος τοῦ σκότους καὶ τῆς στασιμότητος, φωτίσασα τὰ σκοτεινὰ τῆς Ἀσίας σπλᾶγχνα. Ἄμα δ' ὡς ἀπέβαλε τὰ ὄπλα, συναποβαλοῦσα τὸ γενναῖον φρόνημα, συναποβαλοῦσα τὸ σθένος τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, τὸ αἶσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τιμῆς, καὶ ὅ τι δῆποτε ἄλλο ἐκ τῶν ὀπλων ἐμπνέεται καὶ καλλιεργεῖται, ἐξέπεσεν ἀμέσως τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς διακονείας τῶν μεγάλων ἠθικῶν ἀρχῶν εἰς ἔδαφος ταπεινὸν καταπεσοῦσα, ἔργον εἶχε νὰ παρέχη τὸ ἑαυτῆς ἐπὶ μισθῷ. Καθ' ὅλον δὲ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον, καθ' ὃν ἡ κατετρίβετο ἐν Γραμματοδιδασκαλείοις, φρασεῖδια καὶ λεξειδία ἐξονυχίζουσα, ἢ μοναχικὰ περιβεβλημένη ἐματαιοσχόλει περὶ ἀπλῆς ἢ πολλαπλῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ἡ χώρα αὕτη, ἣν ἔλαβεν ὡς κληρὸν ἑαυτῆς, ὑπῆρξε τὸ οἰκτρότατον ἔρμαιον ἀλλεπαλλήλων κατακτητῶν, τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐρήμωσιν ἐπενεγκόντων.

Ἄλλ' ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν σκυθρωπῶν τῆς τελευταίας δουλείας ἡμερῶν, ὅτε κατὰ τὸ 1821 ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ τάφου αἰφνης ἀρτία καὶ δυνατή, τὸ ὄπλον ὑπῆρξε καὶ πάλιν τὸ ὄργανον τῆς ἀρτιότητος καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς Μῆτε εἰς τὴν ὑπέροχον αὐτῆς σοφίαν ἠθέλησε νὰ προσφύγη μῆτε εἰς τὴν παράστασιν μόνον τῶν ἑαυτῆς δικαίων περιωρίσθη, ἀσκόπως καὶ ἀναξίως ἐκλιπαροῦσα τοὺς δυνατοὺς, ἀλλ' εἰς ἑαυτὴν πεποιθυῖα, προσέφυγενᾶνε ἐνδοιασμοῦ εἰς τὰ ὄπλα, γινώσκουσα καλῶς ἀνέκαθεν ὅτι ὁ ἀπαίδευτος, καὶ μῆτε γραπτοὺς μῆτε ἀγράφους νόμους σεβόμενος, ἀσιανός, περιφρονῶν ὅλα τὰ ἄλλα, μόνον τὴν φωνῆν τῶν ὀπλων ἀκούει, αὐτὴν μόνον ἐννοεῖ, φοβεῖται καὶ φεύγει.

• Ἐλπίζω ὅτι ἡ κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα κατ' ἀξίαν τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἰδίας εὐθύνης, ἣν ἐντεῦθεν ὑπέχει, θὰ φροντίσῃ νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ὑπὸ τῆς πείρας ὑποδεδειγμένην ἤδη διοικητικὴν καὶ νομοθετικὴν θεραπείαν, ὅπως ἡ λειτουργία τοῦ θεομοῦ αὐτοῦ, ἀπαλλαττομένη τῶν προσκομμάτων, ὑφ' ὧν δεσμεύεται σήμερον, λάβῃ τὰς διαστάσεις, ἃς πρέπει ἅμα καὶ δύναται νὰ λάβῃ. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι δὲ ταύτῃ, ἀναλαμβάνων τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, θεωρῶ ἀναγκαῖον, ὡς ἀνακεφαλαίωσιν τῶν εἰρημένων, ν' ἀποταθῶ πρὸς τοὺς ἐορτάζοντας ἐνόπλους μαθητάς, καὶ ὡς ἐπίλογον νὰ προσθέσω τὰ ἑξῆς.

Εἶθε πολλῶν ἐπαίνων ἄξιοι, ὦ μαθηταί, διότι, αἰρόμενοι ὑπεράνω τοῦ ἐλεεινοῦ σημείου, εἰς ὃ ἀφῆκε νὰ καταπέσῃτε ἡ ἐγκληματικὴ τοῦ παρελθόντος ἀδιαφορία, διὰ τῆς προκειμένης τελετῆς τιμᾶτε οὕτως εὐπρεπῶς τῆς οἰκείας ἱστορίας περιφανῆς κεφάλαιον. Ἄλλ' ἂν ἐπιθυμῆτε καὶ πράγματι νὰ ἀνυψωθῆτε μέχρι τῆς στήλης ταύτης, εἰς ἣν ἀπολήγει ἡ μεγάλη ὕμῶν ἱστορικὴ παράδοσις, καὶ ἀφ' ἧς ἄρχεται ἡ ἀληθὴς ὁδὸς τοῦ ὑψηλοῦ ὕμῶν προορισμοῦ, μελετήσατε μὲν καλῶς καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἱεροῦ Λόγου, ὅπως καλῶς ἐννοήσατε τὰς ἐξ αὐτῆς ἐφ' ὑμᾶς ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ὅπως δυνηθῆτε νὰ ἐκπληρώσατε αὐτάς, ἀκολουθήσατε μετὰ τῆς προσηκούσης ἀφοσιώσεως καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰ παραγγέλματα τῆς εἰδικῆς ἀγωγῆς, εἰς ἣν κατέστησεν ὑμᾶς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἡ πολιτεία. Καὶ ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα, ἔχοντες τὰ ἐκ τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς ἠθικὰ καὶ πραγματικὰ ἐφόδια, ἠγγήθητε καὶ δότε πρῶτοι τὸ ἀποφασιστικὸν παράδειγμα, οὗ ἔχει ἀνάγκην τὸ ἔθνος πάντοτε ὅπως ἐνδυναμωθῆ, καὶ λῦον τοὺς περὶ ἑαυτὸ βαρεῖς κινδύνους, ἀνεύρη τὴν μεγάλην λεωφόρον τῆς ἑαυτοῦ ἀποστολῆς, εἰς ἣν ἐτέθη ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ 1821, καὶ ἀφ' ἧς τοσοῦτον ἐξετράπη ὑπὸ τῶν φραντζεζαλεϊμμένων νάνων τῶν ἐπομένων γενεῶν. Οὕτω πράττοντες, ἀποκρίνεσθε ἀξίως εἰς τὸ παρελθόν, καὶ ἐπιτελεῖτε ἐντίμως τὸν νόμον, ὄν, διὰ τοῦ ἑαυτῶν αἵματος γράψαντες, κατέλιπον ὑμῖν, ὡς ἱεράν παρακαταθήκην, οἱ ἐν Δραγατσανίῳ ὑπὲρ πίστεως, πατρίδος καὶ ἐλευθερίας πεσόντες Ἱερολοχῖται.

ΕΜΒΑΤΗΡΙΟΝ

Τῶν ἀσκουμένων εἰς τὰ ὄπλα μαθητῶν τῶν Γυμνασίων, ποιηθέν ὑπὸ
κ. Μαρτινέλη καὶ τονισθέν ὑπὸ κ. Εὐντα.

Μὴ φοβάσαι, μὴ θλιβεσαι τώρα,
Μὴ πονεῖς, ὦ πατρίδα γλυκειά,
Θάλλῃ γλήγορα, θάλλῃ μιὰ ὥρα
Νὰ χαρῆς γιὰ τ' ἀγνά σου παιδιά.

Ἐτ' ἀκουστὸ μιὰ φορὰ Δραγατζάνι
Πόσοι τότε λαμπροὶ μαθηταὶ
Μὲ μαρτύρων οὐράνιο στεφάνι
Ὅλοι ἔπεσαν θῦμα γιὰ σέ.

Ἄμα ἡ πρόσχαρη ὥρα προβάλλῃ
Σὰν ἐκείνους κ' ἔμεις τολμηροὶ
Ἢ θ' ἀδράξουμε νίκη μεγάλην
Ἢ θὰ πέσουμε ὄλοι νεκροὶ.

Ὅπου σκλάβοι θρηνοῦν ἀδελφοὶ μας
Τοῦ πολέμου θ' ἀνάψῃ ὁ χορός.
Θὰ τρομάξουν οἱ ἐχθροὶ ἔς τὴν ὀρμή μας
Θὰ πατήσῃ τ' ἀστέρι ὁ σταυρός.

Κι' ὅποιος ἄλλος ἔς τὴν γῆ τὴν ἁγία
Τῶν πατέρων μας ἔδῃ μπροστά,
Τῶν Ἑλλήνων θὰ ἰδῇ τὴν ἀνδρεία
Θὰ πληρώσῃ τὴν τόλμην πικρά.

Ὅταν δ' ἔλθῃ ἡ ποθούμενη ἕμερα
Νὰ μᾶς κράξῃ ἡ φωνὴ τῆς τιμῆς
Ἐσὼν φωτιά ἔς τὰ μεθόρια κ' εἰς πέρα
Πρῶτοι, πρῶτοι θὰ τρέξομε ἔμεις.

